

20. 11. 2000

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zadržení osoby při a po spáchání trestného činu

Ustanovení § 76 odst. 2 trestního řádu umožňuje komukoliv zadržet osobu přistiženou nejen při trestném činu, ale navíc i "bezprostředně poté". Není proto rozhodné, zda ze strany útočnicka útok skončil či nikoliv.

Ustanovení § 76 odst. 2 trestního řádu umožňuje komukoliv zadržet osobu přistiženou nejen při trestném činu, ale navíc i "bezprostředně poté". Není proto rozhodné, zda ze strany útočnicka útok skončil či nikoliv.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.10.2000, sp. zn. 30 Cdo 1683/2000)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci o ochranu osobnosti, vedené u Krajského soudu v Brně pod sp.zn. 24 C 19/98, o dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. dubna 2000, č.j. 1 Co 25/2000 - 79, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. dubna 2000, č.j. 1 Co 25/2000 - 79, se zrušuje a věc se vrací uvedenému soudu k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 5. dubna 2000, č.j. 1 Co 25/2000 - 79, změnil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 15. září 1999, č.j. 24 C 19/98 - 64 tak, že jednak rozhodl, že se určuje, že jednáním žalovaného, spočívajícím v tom, že dne 13. února 1998 znemožnil žalobci odchod a odjezd ze dvora v K., část N., Ch. č. 2001, bylo neoprávněně zasaženo do ústavně zaručeného práva žalobce na osobní svobodu, jednak bylo žalovanému uloženo do tří dnů od právní moci rozsudku omluvit se žalobci formou písemného podání doručeného žalobci ve znění: " Dne 13. února 1998 jsem vám svým jednáním znemožnil odchod a odjezd ze dvora mlýna v K., část N., Ch. č. 2001, čímž jsem neoprávněně zasáhl do vašeho ústavně zaručeného práva na osobní svobodu. Za toto své jednání se vám omlouvám." Rozhodl dále o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů, včetně náhrady státem placených nákladů tohoto řízení.

V odůvodnění výroku ve věci samé odvolací soud zdůrazňuje především ustanovení § 11 občanského zákoníku (dále jen "o.z.") spolu s ustanovením § 76 trestního řádu. Dále pak konstatuje, že mezi stranami je nesporné, že žalovaný po roztržce mezi účastníky uzavřel bránu ode dvora, aby žalobci znemožnil odjezd (odchod). Omezil tedy jeho osobní svobodu a zasáhl tak do jeho osobnostních práv. Soud současně připomněl, že však dále jde o to, zda byl či nebyl tento zásah neoprávněný, tedy zda šlo o přiměřený způsob výkonu subjektivního práva stanoveného zákonem - konkrétně ustanovením § 76 odst. 2 věty první trestního řádu. Odvolací soud věc zhodnotil tak, že ve zmíněném ustanovení trestního řádu je zakotveno právo kohokoliv omezit osobní svobodu jiné osoby, a to ze zákonem

stanovených podmínek. Přiměřené využití takového práva pak vylučuje neoprávněnost zásahu, i když by jednoznačně došlo k omezení osobní svobody. I pokud by se žalovaný subjektivně domníval, že se žalobce dopustil trestné činnosti (ať již vstupem do jeho objektu či slovním, případně i fyzickým napadením), protože však tvrzený útok skončil (žalobce chtěl objekt opustit), totožnost byla žalovanému dobře známa a nebylo mu třeba bránit v odchodu, aby došlo k zamezení útěku či zajištění důkazu, nebyl vůbec oprávněn využít výše uvedeného subjektivního práva daného zákonem, takže byl zásah žalovaného do osobní svobody žalobce neoprávněný. Rozsudek vrchního soudu nabyt právní moci dne 24. května 2000.

Proti tomuto rozsudku Vrchního soudu v Olomouci podal žalovaný dne 23. června 2000 včasné dovolání, jehož přípustnost odvozuje z ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu (dále jen "o.s.ř."). Odvolacímu soudu výslovně vytýká, že jeho rozhodnutí je postiženo vadou ve smyslu ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř., t.j. namítá tak, že toto rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dovolatel na právním rozboru věci dokumentuje názor, že tzv. občanské zadržení je zvláštním druhem obrany či krajní nouze a týká se osobní svobody podezřelého, když osobu přistiženou při trestném činu či bezprostředně poté smí omezit kdokoliv, pokud je to nutné i mj. k zajištění důkazu. Je stanovena povinnost předat osobu ihned příslušným orgánům. Takto podle dovolatele provedené omezení osobní svobody přesahuje do jisté míry podmínky nutné obrany i krajní nouze, protože umožňuje zasáhnout proti pachateli i poté, co útok skončil. Ani v posuzovaném případě (tedy) není vůbec důležité, že útok (žalobce) skončil. Žalovaný měl zájem o vyšetření incidentu, ke kterému došlo v prostorách jeho soukromého majetku a k jeho fyzické škodě. Žalovaný přitom ihned nechal přivolat policii. Konečně zdůraznil, že závěr odvolacího soudu navíc nepůsobí výchovně a preventivně na veřejnost.

Žalobce se k podanému dovolání nevyjádřil.

Dovolací soud za tohoto stavu uvážil, že dovolání žalovaného bylo podáno oprávněnou osobou - účastníkem řízení, řádně zastoupeným advokátem podle ustanovení § 241 odst. 1 o.s.ř., přičemž se tak stalo ve lhůtě stanovené ustanovením § 240 odst. 1 o.s.ř. Dovolání je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými ustanovením § 241 odst. 2 o.s.ř. Z obsahu dovolání i z obsahu soudního spisu je zřejmé, že dovolání vychází z možného případu přípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř. Z dovolání dále vyplývá, že dovolatel vytýká rozhodnutí odvolacího soudu vady podřaditelné pod ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř.

Na základě popsanych zjištění Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací poté přezkoumal dovoláním napadený rozsudek Vrchního soudu v Olomouci v souladu s ustanovením § 242 odst. 1 až 3 o.s.ř. a dospěl k závěru, že výtkám obsaženým v dovolání je třeba v zásadě plně přisvědčit, takže z tohoto pohledu nelze považovat napadené rozhodnutí za správné (§ 243b odst. 1 o.s.ř.). S ohledem na znění ustanovení § 242 o.s.ř. je třeba uvést, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti dovolacího soudu rozsahem dovolacího návrhu. Dovolací soud je přitom vázán nejen rozsahem dovolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Podle třetího odstavce zmíněného ustanovení však dovolací soud přihlédne též k (případným) vadám uvedeným v ustanovení § 237 o.s.ř., resp. v případech, kdy je jinak dovolání proti napadenému rozhodnutí přípustné, též k vadám řízení které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, pokud tyto vady nebyly uplatněny v dovolání. Dovolatel však ve svém dovolání žádný z případů, na něž dopadá ustanovení § 237 odst. 1 o.s.ř. neuvedl a ani z obsahu spisu se žádné takové pochybení nepodává. Totéž lze říci o výskytu případné jiné vady, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Jak již bylo uvedeno, dovolatel však uplatňuje dovolací důvod ve smyslu ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. Je proto nutno uvážit, že tento dovolací důvod předpokládá, že rozhodnutí odvolacího soudu je poznamenáno nesprávným právním posouzením. Jde tedy o omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O takový případ jde tehdy, pokud soud buď použije jiný právní předpis, než který měl správně použít nebo jestliže sice aplikoval správný právní předpis, avšak nesprávně jej vyložil. Přitom nesprávné právní posouzení věci může být způsobilým dovolacím důvodem jen tehdy, bylo-li rozhodující pro výrok rozhodnutí odvolacího soudu.

S odvolacím soudem je samozřejmě nezbytné souhlasit potud, pokud deklaroval nezbytnost zabývat se tím, zda zásah do osobnostní sféry žalobce měl povahu zásahu neoprávněného či naopak oprávněného. Náležitě též bylo, pokud dospěl k závěru, že je nezbytné přihlídnout k obsahu ustanovení § 76 trestního řádu poskytujícího úpravu zadržení podezřelé osoby. S odvolacím soudem však již nelze souhlasit v tom, jak zmíněné ustanovení v souvislosti s projednávaným případem vyložil.

Podle ustanovení § 76 odst. 2 trestního řádu osobní svobodu osoby, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté, smí omezit kdokoli, pokud je to nutné ke zjištění její totožnosti, k zamezení útěku nebo zajištění důkazů. Je však povinen tuto osobu předat ihned vyšetřovateli nebo policejnímu orgánu; příslušníka ozbrojených sil může též předat nejbližšímu útvaru ozbrojených sil nebo správci posádky. Nelze-li takovou osobu ihned předat, je třeba některému z uvedených orgánů omezení osobní svobody bez odkladu oznámit. Podle čtvrtého odstavce věty první uvedeného ustanovení vyšetřovatel, který zadržení provedl nebo kterému byla podle zmíněného druhého odstavce odevzdána osoba přistižená při trestném činu, ji propustí bezodkladně na svobodu v případě, že bude podezření rozptýleno nebo důvody zadržení z jiné příčiny odpadnou.

Je především nepochybné, že na tom, kdo podle zmíněného ustanovení omezuje osobní svobodu fyzické osoby, není, aby kvalifikovaně a nezvratně posoudil, že skutečně byl takto spáchán trestný čin, neboť k tomu jsou jinak povolány orgány činné v trestním řízení. Důležitá je proto podmínka, že takovouto osobu je pak třeba ihned předat vyšetřovateli nebo policejnímu orgánu nebo alespoň některému z těchto orgánů omezení osobní svobody bez odkladu oznámit. Je pak na takovém orgánu uvážit, zda bylo především podezření rozptýleno, či nikoliv.

Dikce ustanovení § 76 odst. 2 trestního řádu pak umožňuje komukoliv zadržet osobu přistiženou nejen při trestném činu, ale navíc i "bezprostředně poté". Není proto odůvodněné, pokud odvolací soud výslovně bere za právně významnou skutečnost, že v posuzovaném případě útok ze strany žalobce již skončil. Soud druhého stupně tak nemohl náležitě zodpovědět otázku, zda tedy v souzeném případě se jednalo o oprávněný nebo naopak neoprávněný zásah do osobnostní sféry žalobce.

Z vyložených důvodů je proto patrné, že z hlediska dovolatelem uplatněného důvodu dovolání nelze dovoláním napadené rozhodnutí ve věci samé Vrchního soudu v Olomouci pokládat za správné (§ 243b odst. 1 o.s.ř.). Proto Nejvyšší soud České republiky z uvedeného důvodu a aniž nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o.s.ř.) napadené rozhodnutí zrušil a vrátil věc uvedenému soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta první o.s.ř.).

Další články:

- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)